

Opetus- ja kulttuuriministeriö

VIITE OKM/13/010/2017, asiakirjan tunnus 321990

ASIA Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi perusopetuslain väliaikaisesta muuttamisesta – toisen kotimaisen kielen kokeilu

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt 24.4.2017 päivätyllä lausuntopyynnöllään lausuntoa ehdotuksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi perusopetuslain väliaikaisesta muuttamisesta – toisen kotimaisen kielen kokeilu. Lounais-Suomen aluehallintovirasto lausuu asiasta seuraavaa:

Toisen kotimaisen kielen asema kansalliskielenä perustuslain mukaan

Suomen perustuslaissa on säädetty kansalliskielten suojasta monessa eri kohdin. Ruotsin kielen asema toisena kansalliskielenä on tarpeen ottaa huomioon ehdotetusta muutoksesta säädettäessä.

Suomen perustuslain 6 § 1 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Suomen perustuslain 17 § mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Perustuslain 51 §:ssä säädetään kielistä eduskuntatyössä. Eduskuntatyössä käytetään suomen tai ruotsin kieltä. Hallituksen ja muiden viranomaisten on toimitettava asian vireille panemiseksi eduskunnassa tarvitta-

vat asiakirjat suomen ja ruotsin kielellä. Eduskunnan vastaukset ja kirjel-
mät, valiokuntien mietinnöt ja lausunnot sekä puhemiesneuvoston kirjalli-
set ehdotukset laaditaan niin ikään suomen ja ruotsin kielellä.

Perustuslain 79 § 4 momentin mukaan lait säädetään ja julkaistaan suo-
men ja ruotsin kielellä.

Perustuslain 122 § 1 momentin mukaan hallintoa järjestettäessä tulee pyr-
kiä yhteensopiviin aluejaotuksiin, joissa turvataan suomen- ja ruotsinkieli-
sen väestön mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samanlais-
ten perusteiden mukaan.

Perustuslaissa säädetään myös oikeudesta perusopetukseen. Perustus-
lain 16 § mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen.
Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Julkisen vallan on turvattava, sen
mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdolli-
suus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta
kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Kuten luonnoksessa hallituksen esitykseksi on todettu, täyttäneen luonnos
perusopetuslain 20a §:ksi edellytykset tulla säädetyksi tavallisen lain sää-
tämisyjärjestyksessä. Kannatettavaa kuitenkin on hankkia perustuslakiva-
liokunnan lausunto eduskuntakäsittelyn aikana, kuten on suunniteltu asi-
assa toimittavan.

Toista kansalliskieitä koskeva kokeilu

Arvioitavaksi tulee, miten toisen kotimaisen kielen kokeilu vaikuttaa ruotsin
kielen asemaan kansalliskielenä, kun perusopetuslain säännöksiä muute-
taan ruotsin kielen opetuksen osalta väliaikaisesti. Koska muutos ei ole
pysyvä, vaan väliaikainen, on sen merkitys ja painoarvo ruotsin kielen
osaamisen kannalta pienempi kuin pysyväksi suunnitellun muutoksen.
Mikä vaikutus mahdollisuudella käydä peruskoulunsa ilman pakollista ruot-
sin kielen opiskelua on oppilaan jatko-opintoihin toisella asteella tai korkea-
asteella, selviää kokeilun myötä. Lakiluonnosta kirjoitettaessa on kuitenkin
asianmukaisesti otettu huomioon, että tämä voi vaikuttaa oppilaiden sijoit-
tumiseen. Toisaalta taas voivat laajentuvat mahdollisuudet muiden kielten
opiskeluun antaa uusia mahdollisuuksia tilalle.

Vaikutus mahdollisuuteen työllistyä

Julkisen sektorin työpaikoissa on lain julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadit-
tavasta kielitaidosta mukaan kelpoisuusvaatimuksena valtiolla säädetty
ruotsin kielen taito tietyllä tasolla. Myös kunta voi määrittää tai erityislaissa
voidaan säätää kuntien tehtäviin kielitaitovaatimuksia. Sen sijaan vastaa-

via säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia ei ole yksityisen sektorin työpaikoissa, vaan työnantaja asettaa itse niihin asianmukaiseksi katsomansa koulutusta ja kokemusta koskevat vaatimukset työntekijälle.

Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä oli Tilastokeskuksen tilaston mukaan avoimista työpaikoista 78 prosenttia eli 45 500 yksityisten yritysten omistamien toimipaikkojen tarjoamia, kun vuotta aiemmin vastaava osuus oli 81 prosenttia. Julkisen sektorin osuus avoimista työpaikoista on siis ollut 22 prosenttia vuoden 2017 ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Julkisen sektorin henkilöstömäärä on myös pidemmällä aikavälillä tarkastellen ollut laskeva.

Julkisen sektorin osuus työpaikoista on kuitenkin niin huomattava, ettei sen kielitaitovaatimusten merkitystä sijoittumiselle työmarkkinoille voi vähätellä. Toisaalta on mahdollista, että korvaava, tilalle tullut kielitaito avaa muita mahdollisuuksia sijoittua työmarkkinoille. Tämänhetkisessäkin tilanteessa on Suomessa ruotsinkielinen väestö pääosin sijoittunut Helsingistä Turun kautta Vaasaan ulottuvalle rannikkoalueelle, jossa myös ruotsinkielisten palveluiden tarve on suurinta. Tätä suurempaa on ruotsinkielisten palvelujen tarve ainoastaan Ahvenanmaalla. Sen sijaan on selvää, että Suomen itäosissa korostuu venäjän kielen taidon merkitys sekä kaupan että tiettyjen hallinnollisten tehtävien suorittamisessa, vaikkei sitä ole säädetty kelpoisuusvaatimukseksi. Myös muiden kielten kokeiluun avautuu kokeilulainsäädännön perusteella mahdollisuus. Tehtävä muutos ei sulje pois mahdollisuutta opiskella ruotsin kieltä vapaaehtoisesti, vaikka sen pakollisuus poistuisi kokeiluun osallistuvilta peruskoulussa.

Lausunnon keskeinen sisältö

Aluehallintovirasto toteaa, että muutos on hyvä kokeilu, kun samalla huolehditaan oppilaiden yhdenvertaisista mahdollisuuksista jatko-opintoihin sekä varmistetaan mahdollisuus sijoittumiseen työelämään. Myös kokeilun perustuslailliset reunaehdot on tarpeen kartoittaa perustuslakivaliokunnan kannanotolla.

Johtaja

Esko Lukkarinen

Kehittämispäällikkö

Ulla Peltola

